

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองในประเทศไทย*

LEGAL MEASURES FOR THE PROTECTION OF NESTING AREAS OF LEATHERBACK TURTLES IN THAILAND

อดิพงษ์ เฟื่องทอง

Adiphong Phengthong

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Law Thammasat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Adiphong015@gmail.com

บทคัดย่อ

แหล่งที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยประการสำคัญที่ทำให้สิ่งมีชีวิตสามารถดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ไม่เว้นแม้แต่กับสัตว์ป่าซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีการดำรงชีวิตด้วยการอพยพย้ายถิ่นฐานระยะไกลอย่างเต่ามะเฟืองเต่ามะเฟืองเป็นเต่าทะเล 1 ใน 7 ชนิดซึ่งพบได้ในโลกใบนี้และเป็นเต่าทะเล 1 ใน 5 ชนิดที่พบได้ในประเทศไทย ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลพบว่าแม่เต่ามะเฟืองขึ้นวางไข่ในประเทศไทยเพียงไม่เกิน 10 ตัวต่อปีเท่านั้น ประกอบกับข้อมูลของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งพบว่าในปี พ.ศ. 2567-2568 เต่ามะเฟืองขึ้นมาวางไข่บนชายหาดของประเทศไทยเพียง 3 รัง และปัจจุบันกำลังอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ อันเนื่องมาจากปัญหาการใช้วนตาถี่ในการทำประมง ปัญหาการถูกรบกวนจากกิจกรรมในทะเล ปัญหาการเพิ่มปริมาณขยะทะเล ปัญหาภาวะโลกร้อน รวมไปถึงปัญหาการสูญเสียสภาพชายหาดที่เหมาะสมต่อการวางไข่

ดังนั้น ในบทความเรื่องนี้จึงมุ่งศึกษากลไกและมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอที่จะคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองได้หรือไม่ เพียงใด โดยเฉพาะพื้นที่ บริเวณชายหาดซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครองหรือเขตพื้นที่อนุรักษ์ เนื่องจากในปัจจุบันเต่ามะเฟืองในประเทศไทย ใช้พื้นที่วางไข่ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง โดยหากยังไม่มีการศึกษาหาข้อมูลที่เหมาะสมเพียงพอจะมีแนวทางในการกำหนดมาตรการคุ้มครองพื้นที่ดังกล่าวอย่างไร

โดยบทความเรื่องนี้ใช้วิธีการศึกษามาตรการอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่คุ้มครองและมาตรการอนุรักษ์นอกเขตพื้นที่คุ้มครองซึ่งประเทศไทยใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 พระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 รวมไปถึงการศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางสิ่งแวดล้อมและแนวนโยบายของรัฐในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่มีความเหมาะสมและยืดหยุ่นเพียงพอในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟือง

จากการศึกษาพบว่ากลไกและมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่เหมาะสมและเพียงพอ ที่จะคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองโดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ชายหาดซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครอง ดังนั้น บทความเรื่องนี้จึงขอเสนอแนะมาตรการอนุรักษ์เต่ามะเฟืองในระยะเร่งด่วนให้รัฐโดยอธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 มาตรา 3 มาตรา 17 และมาตรา 27 ในการออกคำสั่งกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เรื่อง มาตรการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองเพื่อคุ้มครองพื้นที่วางไข่ซึ่งอยู่ในบริเวณชายหาดนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง และใช้อำนาจตามมาตรา 22 และมาตรา 23 เพื่อขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรีใช้มาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งกับการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟือง ส่วนการแก้ไขปัญหาคู่ครองแหล่งวางไข่ของเต่ามะเฟืองในระยะยาว ผู้เขียนขอเสนอให้รัฐประกาศกำหนดให้เขตพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่ซึ่งอยู่ในบริเวณชายหาดนอกเขตพื้นที่คุ้มครองเป็นพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง หรือพื้นที่ OECMs เพื่อให้การอนุรักษ์ เต่ามะเฟืองโดยใช้วิธีการคุ้มครองพื้นที่วางไข่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันกับประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่วางไข่ได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เต่ามะเฟือง, พื้นที่วางไข่, พื้นที่คุ้มครอง, พื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง, กฎหมายสิ่งแวดล้อม

Abstract

Habitat is a critical factor for the survival and continuity of species, particularly for migratory wildlife such as the Leatherback turtles (*Dermochelys coriacea*). As one of the seven sea turtle species worldwide and one of the five found in Thailand, the Leatherback turtles faces a dire situation. Current data indicates that fewer than ten nesting females visit Thai shores annually. Furthermore, records from the Department of Marine and Coastal Resources (DMCR) reveal that during the 2024–2025 period, only three nests were recorded on Thai beaches. The species is currently on the brink of extinction due to several factors: the use of fine-mesh fishing nets, disturbances from marine activities, increasing marine debris, global warming, and the degradation of suitable coastal nesting habitats.

Consequently, this article aims to examine whether existing legal mechanisms and measures are appropriate and sufficient to protect Leatherback turtles nesting grounds, specifically those located on beaches outside of designated protected or conservation areas. At present, the majority of Leatherback turtles nesting grounds in Thailand fall outside these protected areas. This study explores potential legal frameworks to establish adequate protection for such areas if current measures are found lacking.

The methodology involves a comprehensive analysis of existing conservation measures both within and outside protected areas as prescribed under Thai law, including the National Park Act B.E. 2019, the Wild Animal Conservation and Protection Act B.E. 2019, the Royal Enactment on Fisheries B.E. 2015, and the Promotion of Marine and Coastal Resources Management Act B.E. 2015. Furthermore, the study integrates environmental theories and current state policies to propose flexible and appropriate legal measures for the protection of these nesting grounds.

The findings suggest that current legal mechanisms are insufficient to protect Leatherback turtles nesting grounds, particularly on beaches outside protected areas. Therefore, this article proposes urgent conservation measures: the Director-General of the DMCR should exercise authority under Sections 3, 17, and 27 of the Promotion of Marine and Coastal Resources Management Act B.E. 2015 to issue departmental orders establishing specific protection measures for nesting grounds outside protected areas. Additionally, powers under Sections 22 and 23 should be invoked to seek Cabinet approval for broader marine resource protection measures. For long-term solutions, the author recommends designating these nesting grounds as Other Effective Area-Based Conservation Measures (OECMs). Such a designation would ensure the efficiency of nesting ground conservation while fostering sustainable coexistence with local stakeholders in the affected areas.

Keywords: Leatherback Turtle, Nesting Grounds, Protected Areas, OECMs, Wildlife Law

บทนำ

แหล่งที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยประการสำคัญที่ทำให้สิ่งมีชีวิตสามารถดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ ไม่เว้นแม้แต่กับสัตว์ป่าซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีการดำรงชีวิตด้วยการอพยพย้ายถิ่นฐานระยะไกลอย่างเต่ามะเฟืองเป็นเต่าทะเล 1 ใน 7 ชนิดซึ่งพบได้ทั่วโลกใบนี้และเป็นเต่าทะเล 1 ใน 5 ชนิดที่พบได้ในประเทศไทย (ธราพงษ์ สุขมาก, 2552) ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลพบว่าแม่เต่ามะเฟืองขึ้นวางไข่ในประเทศไทยเพียงไม่เกิน 10 ตัวต่อปีเท่านั้น (iGreen, 2025) โดยในปี พ.ศ. 2567-2568 เต่ามะเฟืองขึ้นมาวางไข่บนชายหาดของประเทศไทยเพียง 3 รัง และปัจจุบันกำลังอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2568) อันเนื่องมาจากปัญหาการใช้สวนสาธารณะในการทำประมง ปัญหาการถูกรบกวนจากกิจกรรมในทะเล ปัญหาการเพิ่มปริมาณขยะทะเล ปัญหาภาวะโลกร้อน รวมไปถึงปัญหาการสูญเสียสภาพชายหาดที่เหมาะสมต่อการวางไข่ (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2561) เป็นต้น

ทั้งนี้ แม้ประเทศไทยจะมีความพยายามในการคุ้มครองและอนุรักษ์เต่าทะเลมาอย่างยาวนาน เช่น การนำเครื่องมือแยกเต่าทะเล (Turtle Excluder Devices: TEDs) มาใช้ในการจับกุ้งเพื่อลดปริมาณการติดอวนลากกุ้ง

ของเต่าทะเลในขณะที่ทำการจับกุ้ง (ธราพงษ์ สุขมาก, 2552) การกำหนดให้ใช้เครื่องมืออวนล้อมจับที่มีช่องตาอวนเล็กกว่าสองจุดห้าเซนติเมตรเพื่อทำการประมงในเวลากลางคืน (พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 มาตรา 69) เป็นต้น จะเห็นได้ว่ามาตรการดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาลดจำนวนของเต่ามะเฟืองในประเทศไทยได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าที่ประเทศไทยใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยรัฐมีเป้าหมายให้กฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สัตว์ป่าและดูแลพื้นที่ที่สัตว์ป่าใช้ในการอยู่อาศัย (สุรศักดิ์ บุญเรือง, 2565) ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวได้แบ่งประเภทของพื้นที่คุ้มครองเพื่อให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และพื้นที่ควบคุมเพื่อการจัดการสัตว์ป่า นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้แบ่งประเภทของสัตว์ป่าออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม และสัตว์ป่าอันตราย (พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มาตรา 4) โดยในส่วนของเต่ามะเฟืองนั้นถูกประกาศให้เป็นสัตว์ป่าสงวนลำดับที่ 18 ของประเทศไทย (พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 บัญชีสัตว์ป่าสงวนท้ายพระราชบัญญัติ) นอกจากนี้ไข่ของเต่ามะเฟืองก็ถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเช่นกัน (พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มาตรา 4) แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนซึ่งใช้สำหรับการคุ้มครองพื้นที่ซึ่งเต่ามะเฟืองใช้วางไข่อันเป็นชายหาดที่อยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครอง โดยมาตรการทางกฎหมายส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อคุ้มครองพื้นที่ซึ่งสัตว์ป่าสงวนใช้ในการอยู่อาศัยในระยะยาวและอยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวไม่อาจนำมาใช้คุ้มครองพื้นที่ชายหาดซึ่งเต่ามะเฟืองใช้วางไข่ได้ เนื่องจากเต่ามะเฟืองใช้พื้นที่ชายหาดซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครองในการวางไข่เพียงระยะเวลานั้นๆ กล่าวคือ ประมาณ 55-60 วัน ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูวางไข่ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์เท่านั้น (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2561)

ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่การศึกษาและวิเคราะห์กลไกและมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอที่จะคุ้มครองการวางไข่ของเต่ามะเฟือง โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณชายหาดซึ่งอยู่นอกพื้นที่คุ้มครองได้หรือไม่เพียงใด และหากยังไม่มีที่เหมาะสมจะมีแนวทางในการกำหนดมาตรการคุ้มครองพื้นที่ดังกล่าวอย่างไร โดยการศึกษามาตรการทางกฎหมายซึ่งใช้ในการคุ้มครองสัตว์ป่า ไม่ว่าจะเป็นกลไกและมาตรการอนุรักษ์ในเขตพื้นที่คุ้มครองหรือกลไกและมาตรการอนุรักษ์นอกเขตพื้นที่คุ้มครองจากพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 พระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 และการศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะแนวคิดการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกพื้นที่คุ้มครองหรือแนวคิด OECMs เพื่อให้ได้มาตรการทางกฎหมายที่มีความเหมาะสมและสามารถคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครองได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่การมีสภาพชายหาดที่เหมาะสมเพื่อรองรับการขึ้นมาวางไข่และการเพิ่มจำนวนของเต่ามะเฟืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาและวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองเป็นไปอย่างชัดเจน บทความเรื่องนี้จึงได้กำหนดคำถามวิจัยไว้ว่า กลไกและมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมและเพียงพอที่จะคุ้มครองการวางไข่ของเต่ามะเฟือง โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณชายหาดซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครองได้หรือไม่ เพียงใด และหากยังไม่มีที่เหมาะสมเพียงพอจะมีแนวทางในการกำหนดมาตรการคุ้มครองพื้นที่ดังกล่าวอย่างไร ซึ่งการจะได้คำตอบจากคำถามการวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของเต่ามะเฟือง สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเต่ามะเฟืองในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีทางสิ่งแวดล้อมที่สามารถนำมาใช้ในการอนุรักษ์และคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองที่อยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครอง
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยทั้งมาตรการอนุรักษ์ในเขตพื้นที่คุ้มครองและมาตรการอนุรักษ์นอกเขตพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งจะนำมาใช้ในการคุ้มครองแหล่งวางไข่ของเต่ามะเฟืองที่อยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครอง
4. เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองที่อยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครองให้มีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความเรื่องนี้ผู้เขียนใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร เช่น หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความวิทยานิพนธ์และแหล่งสืบค้นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ โดยเน้นการวิเคราะห์หลักกฎหมายและบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยเพื่อนำมาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียว่ากลไกและมาตรการทางกฎหมายที่ประเทศไทยมีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมและเพียงพอที่จะคุ้มครองการวางไข่ของเต่ามะเฟือง โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณชายหาดซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ได้หรือไม่ เพียงใด

ผลการวิจัย

เพื่อให้การนำเสนอผลการศึกษารายเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองในประเทศไทยในบทความเรื่องนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอผลการศึกษโดยแบ่งหัวข้อในการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การนำเสนอผลการศึกษาข้อความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับตัวเต่ามะเฟือง การนำเสนอผลการศึกษาแนวความคิดการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกพื้นที่คุ้มครองหรือแนวคิด OECMs และการนำเสนอผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟือง

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับตัวเต่ามะเฟือง

ในหัวข้อนี้จะเป็นการนำเสนอผลการศึกษาข้อความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับตัวเต่ามะเฟืองซึ่งขึ้นมาวางไข่บนชายหาดของประเทศไทย โดยเริ่มพิจารณาจากลักษณะทั่วไปของเต่ามะเฟือง เนื่องจากการศึกษาลักษณะทั่วไปของเต่ามะเฟืองจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างตัวเต่ามะเฟืองและปัจจัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับเต่ามะเฟืองในปัจจุบันซึ่งมีความแตกต่างกับสัตว์ป่าสงวนชนิดอื่น อันจะนำไปสู่การเข้าใจถึงเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องมีกลไกและมาตรการทางกฎหมายที่มีความเหมาะสมและยืดหยุ่นเพียงพอที่จะคุ้มครองการวางไข่ของเต่ามะเฟือง โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณชายหาดที่เต่ามะเฟืองใช้วางไข่ซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครอง

เต่ามะเฟือง (Leatherback sea turtle, *Dermochelys coriacea*) ถือเป็นสัตว์ทะเลหายากและใกล้สูญพันธุ์ที่ได้รับความสำคัญจากนานาประเทศ เนื่องจากวิถีชีวิตซึ่งมีการอพยพย้ายถิ่นระยะไกลหรือการย้ายถิ่นฐานจึงทำให้เต่ามะเฟืองเป็นสัตว์ทะเลซึ่งสามารถพบได้ในพื้นที่ของหลายประเทศ รวมไปถึงพื้นที่ซึ่งเป็นทะเลระหว่างประเทศ (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2561) โดยสามารถเดินทางได้ในระยะไกลที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเต่าทะเลชนิดอื่น ซึ่งจากข้อมูลพบว่ามีการอพยพจากพื้นที่วางไข่ได้ไกลมากกว่า 4,831 กิโลเมตร หรือ 3000 ไมล์ (จรินทรพร จุนเกียรติ และ คณาคค์ คันธมธรรพจน์, 2563) โดยทั่วไปแล้วจึงสามารถพบเต่ามะเฟืองได้ทั่วโลกโดยเฉพาะในทะเลเขตร้อนและกึ่งเขตร้อน เช่น มหาสมุทรแอตแลนติก มหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก (ธราพงษ์ สุขมาก, 2552) จากลักษณะการดำรงชีวิตด้วยการย้ายถิ่นฐานดังกล่าวจึงถือได้ว่าเต่ามะเฟืองเป็นทรัพยากรร่วมกันของทุกประเทศ

จากการศึกษาข้อมูลในปัจจุบันพบว่าเต่ามะเฟืองเป็นเต่าทะเลที่มีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์สูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับเต่าทะเลที่มีอยู่ 7 ชนิดทั่วโลก เนื่องจากจำนวนประชากรพ่อแม่พันธุ์เต่ามะเฟืองซึ่งมีหน้าที่ในการผสมพันธุ์และวางไข่มีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในประเทศไทย เต่ามะเฟืองมีปริมาณเหลือเพียงปีละไม่ถึง 10 ตัว (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2561) และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าเต่ามะเฟืองเป็นเต่าทะเลที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก เนื่องจากมีขนาดตัวโตเต็มที่ยาว 210 เซนติเมตรหนัก 900 กิโลกรัม นอกจากนี้ในด้านลักษณะภายนอก เต่ามะเฟืองมีกระดองเป็นหนังสีดำมีจุดประสีขาว มีร่องสันนูนตามยาว 7 สัน ไม่มีเกล็ดปกคลุม ส่วนหัวจะงอยปากบนมีลักษณะเป็นหยัก 3 หยัก โดยเต่ามะเฟืองอาศัยอยู่ในทะเลเปิดหรือทะเลระหว่างประเทศ ในด้านแหล่งอาหารของเต่ามะเฟืองนั้น เต่ามะเฟืองกินอาหารจำพวกพืชและสัตว์ที่ลอยลอยตามน้ำ เช่น แมงกะพรุน ในส่วนของประเทศไทยสามารถพบเต่ามะเฟืองวางไข่ได้ในบริเวณชายหาดฝั่งตะวันตกของจังหวัดพังงาและภูเก็ต ซึ่งโดยปกติแล้วเต่ามะเฟืองจะอาศัยอยู่ในทะเลลึกหรือทะเลระหว่างประเทศเว้นแต่ในช่วงผสมพันธุ์และวางไข่ซึ่งเต่าทะเลจะขึ้นมาบนชายฝั่ง (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2561) ด้วยลักษณะของเต่ามะเฟืองดังที่กล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นขนาดของรูปร่างในขณะที่โตเต็มวัยซึ่งมีขนาดแตกต่างกับเต่าทะเลชนิดอื่น วิธีการดำรงชีวิตซึ่งเป็นสัตว์ที่มีการย้ายถิ่นฐานในการดำรงชีวิตบ่อยครั้งโดยในแต่ละครั้งก็เป็นการอพยพย้ายถิ่นฐานระยะไกล รวมถึงขั้นตอนการวางไข่ซึ่งจะต้องเดินทางจากทะเลลึกขึ้นมาบนชายหาดจึงทำให้จำนวนเต่ามะเฟืองซึ่งสามารถอยู่รอดได้มีปริมาณไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับเต่าทะเลชนิดอื่น ดังนั้นการที่จะทำให้เต่ามะเฟืองสามารถอยู่ในสภาวะที่ปลอดภัยตลอดระยะเวลาการขึ้นมาวางไข่บนชายหาดของประเทศไทยจึงถือเป็นปัจจัยประการสำคัญที่จะทำให้สัตว์ป่าสงวนชนิดนี้สามารถดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาสถานภาพของเต่ามะเฟืองและและแนวโน้มน้ำของประชากรเต่ามะเฟืองในปัจจุบันพบว่าในส่วนของประเทศไทยนั้น พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ในการคุ้มครองและอนุรักษ์สัตว์ป่าซึ่งอยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ได้กำหนดให้เต่ามะเฟืองเป็นสัตว์ป่าสงวนลำดับที่ 18 ของประเทศไทย (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2561) และเมื่อพิจารณาสถานภาพตามกฎหมายระหว่างประเทศพบว่า องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือ International Union for Conservation of Nature (IUCN) ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่ทำงานด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติธรรมชาติอย่างยั่งยืนได้จัดลำดับให้เต่ามะเฟืองอยู่ในบัญชี IUCN RED LIST หรือมีสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (IUCN, 2023) นอกจากนี้อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าหรือพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (CITES) ซึ่งใช้วิธีการออกใบอนุญาตและหนังสือรับรองในการนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่า ซึ่งมีบัญชีในการควบคุมสัตว์ป่า จำนวน 3 บัญชี ได้แก่ บัญชีหมายเลข 1 2 และ 3 (Appendices) โดยในส่วนของเต่ามะเฟืองปรากฏอยู่ในบัญชีหมายเลข 1 ซึ่งเป็นบัญชีของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ห้ามทำการค้าโดยเด็ดขาด (กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านอกจากเต่ามะเฟืองซึ่งขึ้นมาวางไข่บนชายหาดในประเทศไทยกำลังเข้าสู่สถานะใกล้สูญพันธุ์แล้ว เต่ามะเฟืองซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วทุกมุมโลกก็กำลังประสบชะตากรรมเดียวกัน ดังนั้น การมีมาตรการทางกฎหมายที่สามารถคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองซึ่งอยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์จึงน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้ขั้นตอนการวางไข่และการฟักไข่ของเต่ามะเฟืองเป็นไปอย่างราบรื่นอันจะนำไปสู่การเพิ่มปริมาณของเต่ามะเฟืองในอนาคตต่อไป

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาแนวความคิดการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกพื้นที่คุ้มครองหรือแนวคิด OECMs กับการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟือง

เพื่อให้การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อนำมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองซึ่งอยู่บริเวณนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในหัวข้อนี้จะเป็นการศึกษาแนวความคิดการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกพื้นที่คุ้มครอง หรือแนวความคิดการกำหนดพื้นที่ OECMs ซึ่งถือเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญและเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันที่อาจสามารถนำมาใช้ในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครอง โดยเฉพาะอาจนำแนวคิดการกำหนดพื้นที่ OECMs ดังกล่าวมาใช้ กับการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองซึ่งอยู่ในบริเวณนอกเขตพื้นที่คุ้มครองได้ โดยในหัวข้อนี้จะแยกประเด็นในการพิจารณาเป็นลำดับ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของแนวความคิดการกำหนดพื้นที่ OECMs หลักเกณฑ์ในการกำหนดพื้นที่ OECMs และการนำพื้นที่เต่ามะเฟืองไข่วางไข่มากำหนดเป็นพื้นที่ OECMs ตามบริบทประเทศไทย โดยสามารถแยกประเด็นในการพิจารณาเป็นลำดับ ดังนี้

แนวคิด OECMs (Other Effective Area-based Conservation Measure) หรือ การกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกพื้นที่คุ้มครอง เป็นวิธีการที่ใช้ในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพแนวคิดที่ก่อกำเนิดขึ้นในระหว่างการประชุมของประเทศสมาชิกซึ่งเป็นสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ หรือ CBD ในการประชุมครั้งที่ 10 ซึ่งเกิดขึ้นในปี ค.ศ.2010 อันมีแนวความคิดพื้นฐานมาจากความต้องการในการสร้างมาตรการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดขึ้นในบริเวณสถานที่อื่นๆ

ซึ่งอาจไม่ได้อยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายเท่านั้น (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2568)

นอกจากนั้นเนื่องจากพื้นที่ OECMs มีลักษณะแตกต่างจากพื้นที่คุ้มครองชนิดอื่น ไม่ว่าจะเป็นการมีเป้าหมายในการขยายพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การลดแรงกดดันจากการใช้ประโยชน์พื้นที่คุ้มครองโดยตรง การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการพื้นที่ (นายจอห์น ดับเบิลยู.เค.พาร์ และคณะ, 2566) ดังนั้น เงื่อนไขในการพิจารณาเพื่อแบ่งแยกพื้นที่ OECMs ให้มีความแตกต่างจากพื้นที่คุ้มครองชนิดอื่นจึงมีความสำคัญ โดยเมื่อได้พิจารณาหลักเกณฑ์และกระบวนการในการประกาศกำหนดให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นพื้นที่ OECMs นั้นพบว่า World Commission on Protected Areas (WCPA) และองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) ได้กำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์สำคัญไว้ กล่าวคือ พื้นที่ซึ่งรัฐต้องการประกาศเป็นพื้นที่ OECMs จะต้องมีความสำคัญ ดังนี้ 1) จะต้องเป็นพื้นที่ซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครองและเขตป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย 2) จะต้องเป็นพื้นที่ที่มีข้อมูลซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ 3) จะต้องเป็นพื้นที่ซึ่งมีขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ชัดเจน 4) จะต้องก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพต่อพื้นที่ 5) จะต้องมีการสร้างขององค์กรหรือกลไกอื่นจะนำไปสู่การดูแลและการบริหารจัดการพื้นที่ 6) จะต้องเป็นพื้นที่ซึ่งมีเป้าหมายในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในถิ่นที่อยู่อาศัย 7) จะต้องเป็นพื้นที่ที่มีข้อมูลซึ่งแสดงให้เห็นว่าความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการอนุรักษ์ในถิ่นที่อยู่อาศัยในระยะยาว 8) จะต้องเป็นพื้นที่ซึ่งให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและเท่าเทียม เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2568) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าพื้นที่ OECMs ไม่ได้เป็นพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายซึ่งหลายประเทศใช้อยู่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นเขตพื้นที่คุ้มครอง หรือเขตป่าอนุรักษ์ ข้อจำกัดดังกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขประการสำคัญที่อาจทำให้พื้นที่ OECMs แตกต่างจากพื้นที่คุ้มครองชนิดอื่น ประกอบกับการที่พื้นที่ OECMs มีจุดแข็งประการดังกล่าวจะทำให้เป็นแรงดึงดูดให้หน่วยงานของรัฐทั้งหลายที่ต้องการสร้างพื้นที่คุ้มครองให้แก่สัตว์ป่าในประเทศของตนแต่มีข้อจำกัดจะต้องหันมาสนใจการสร้างพื้นที่ OECMs มากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาแนวคิดการกำหนดพื้นที่ OECMs ดังกล่าวเมื่อนำมาพิจารณากับบทบาทในการคุ้มครองพื้นที่ว่างของเต่ามะเฟืองในประเทศไทยพบว่า การกำหนดพื้นที่ OECMs นั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เช่น พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะถูกประกาศให้เป็นพื้นที่ OECMs ได้พื้นที่ดังกล่าวจะต้องอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครองหรือเขตป่าอนุรักษ์ ไม่ว่าจะเป็นอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2568) โดยเมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวประกอบกับข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นว่าในช่วง 10 ปีย้อนหลังพื้นที่ชายหาดซึ่งเต่ามะเฟืองใช้วางไข่ส่วนใหญ่แล้วอยู่ในบริเวณนอกเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมาย นอกจากนั้นข้อมูลการขึ้นวางไข่ของเต่ามะเฟืองในบางปีพบว่าเต่ามะเฟืองแทบไม่วางไข่ในบริเวณพื้นที่คุ้มครองเลย (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2565) ข้อมูลดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ซึ่งเต่ามะเฟืองใช้วางไข่มีศักยภาพในการประกาศให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์นอกเขตพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่ OECMs

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเงื่อนไขประการต่อมา กล่าวคือ พื้นที่ OECMs ในประเทศไทยจะต้องเป็นพื้นที่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางชีวภาพหรือมีข้อมูลเพียงพอที่จะสนับสนุนให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพในอนาคตได้ และมีขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ชัดเจน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2568) เมื่อพิจารณาเงื่อนไขประการดังกล่าวประกอบกับข้อเท็จจริงพบว่าพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองเป็นพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพอยู่แล้วในเบื้องต้น และด้วยศักยภาพของพื้นที่ซึ่งเป็นชายหาดหากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็จะกลายเป็นพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพในอนาคตได้ ประกอบกับพื้นที่ซึ่งเต่ามะเฟืองใช้วางไข่เป็นพื้นที่ซึ่งมีขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่ชัดเจนอยู่แล้ว ข้อมูลดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองอาจถูกประกาศให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์นอกเขตพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่ OECMs เช่นกัน

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเงื่อนไขพื้นที่ OECMs ในประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่โดยการเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารจัดการพื้นที่ เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2568) โดยเมื่อพิจารณาจากเงื่อนไขประการดังกล่าวประกอบกับข้อเท็จจริงพบว่าพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองอยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นในบริเวณชายหาดซึ่งอยู่หน้าโรงแรม บริเวณชายหาดของรีสอร์ท บริเวณชายหาดซึ่งอยู่ใกล้สถานศึกษา หรือแม้กระทั่งบริเวณชายหาดซึ่งอยู่ใกล้สนามบิน (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2563) จึงแสดงให้เห็นว่าการมีเต่ามะเฟืองขึ้นวางไข่ในบริเวณดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน ชาวประมง ผู้ประกอบการ หรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยว ดังนั้น หากรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ซึ่งเต่ามะเฟืองวางไข่ ไม่ว่าจะเป็นชาวประมง ผู้ประกอบการ หรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการรวมถึงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ซึ่งเต่ามะเฟืองใช้วางไข่ได้ตราบใดที่กิจกรรมดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการขึ้นวางไข่ของเต่ามะเฟือง วิธีการดังกล่าวนอกจากจะส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการรวมถึงการดูแลพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการสร้างหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมแล้ว การให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่โดยไม่ยึดแค่ประโยชน์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำให้ทุกองค์พหุในพื้นที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

ประกอบกับการให้ประชาชนซึ่งอยู่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ซึ่งเต่ามะเฟืองใช้วางไข่บนเงื่อนไขที่ว่าจะไม่กระทำการใดๆ อันก่อให้เกิดผลกระทบต่อการขึ้นวางไข่ของเต่ามะเฟืองจะทำให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกถึงและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตน ข้อเท็จจริงประการดังกล่าวจะทำให้ประชาชนในพื้นที่จะทำหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่อย่างเข้มงวด รวมไปถึงการทำหน้าที่ของประชาชนในการแจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อน้ำทะเลขึ้นสูงและอาจท่วมรังไข่ของเต่ามะเฟืองซึ่งอยู่ในพื้นที่ได้รับความเสียหายได้ ซึ่งการที่น้ำทะเลท่วมรังไข่เต่ามะเฟืองถือเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ปริมาณของเต่ามะเฟืองลดน้อยลง เนื่องจากไข่ได้รับอันตรายจนไม่อาจฟักได้และต้องดำเนินการย้ายรังโดยเร่งด่วน (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2563) การทำหน้าที่ของประชาชนในเรื่องดังกล่าวจึงส่งผลให้รัฐประหยัดงบประมาณในการจัดกำลังเจ้าหน้าที่ลาดตระเวนดูแลการวางไข่ของเต่ามะเฟือง และการให้ประชาชนซึ่งอยู่ในพื้นที่อยู่แล้วทำหน้าที่ดังกล่าวจึงถือเป็นการอุดช่องว่างการขาดเจ้าหน้าที่และงบประมาณของรัฐในการดูแลแหล่งวางไข่

ของเต่ามะเฟืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับชาติ พ.ศ.2566 - พ.ศ.2570

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟือง

จากการศึกษาโลกและมาตรการอนุรักษ์พื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองในกฎหมายของประเทศไทย โดยการศึกษาโลกและมาตรการอนุรักษ์ในเขตพื้นที่คุ้มครองพบว่า มาตรการทางกฎหมายในเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เช่น ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่ควบคุมเพื่อการจัดการสัตว์ป่า เป็นต้น มาตรการทางกฎหมายในเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ เช่น ในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ สวนรุกขชาติ เป็นต้น มาตรการในเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการประมง เช่น ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ เขตพื้นที่ทำการประมงและห้ามทำการประมง เป็นต้น และมาตรการทางกฎหมายในเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เช่น ในพื้นที่เขตป่าชายเลนอนุรักษ์ เขตพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และเขตพื้นที่ที่จะใช้มาตรการในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง เป็นต้น ล้วนเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีความเข้มงวด รัดกุม และสามารถนำมาปรับใช้กับการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองได้แทบทั้งสิ้น แต่เนื่องจากในปัจจุบันพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายทั้ง 4 ฉบับดังกล่าวจึงทำให้มาตรการทางกฎหมายในเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายทั้งหลายไม่อาจนำมาใช้ในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองได้

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาโลกและมาตรการอนุรักษ์นอกเขตพื้นที่คุ้มครองด้วยการใช้วิธีคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าพบว่ามาตรการคุ้มครองชนิดพันธุ์ตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าสามารถนำมาใช้กับการคุ้มครองเต่ามะเฟืองได้โดยตรง เนื่องจากในปัจจุบันเต่ามะเฟืองถูกประกาศให้เป็นสัตว์ป่าสงวนตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 ดังนั้น เต่ามะเฟืองทุกตัวไม่ว่าจะอยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครองหรือแม้กระทั่งนอกเขตพื้นที่คุ้มครองจะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายฉบับดังกล่าว เช่นเดียวกันกับมาตรการคุ้มครองชนิดพันธุ์ตามกฎหมายว่าด้วยการประมงซึ่งจากการศึกษาพบว่าสามารถนำมาปรับใช้กับการคุ้มครองเต่ามะเฟืองได้เช่นเดียวกัน ไม่ว่าเต่ามะเฟืองตัวนั้นจะอยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครองหรือแม้กระทั่งนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง นอกจากนี้เมื่อพิจารณามาตรการคุ้มครองชนิดพันธุ์ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการบริหารทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งพบว่า กฎหมายฉบับดังกล่าวได้ให้อำนาจอธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในการกำหนดวิธีการและระยะเวลาดำเนินการเท่าที่จำเป็นเพื่อแก้ไขหรือบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ ในกรณีที่มีบุคคลก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และในกรณีที่มิปรากฏว่าเป็นการกระทำของบุคคลใดแต่จากข้อเท็จจริงปรากฏว่าทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเช่นเต่ามะเฟืองอาจถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงเข้าชั้นวิกฤติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาจเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขออนุมัติใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองเต่ามะเฟืองได้ มาตรการทางกฎหมายประการดังกล่าวจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของเต่ามะเฟืองซึ่งใช้พื้นที่ในบริเวณนอกเขตพื้นที่คุ้มครองในการวางไข่

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีมาตรการอนุรักษ์นอกเขตพื้นที่คุ้มครองด้วยการใช้วิธีคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าซึ่งมีมาตรการทางกฎหมายอยู่กระจัดกระจายในหลายฉบับ ทั้งนี้ เพื่อให้มาตรการทางกฎหมายซึ่งจะใช้ในการคุ้มครองพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการอนุรักษ์ในเขตพื้นที่คุ้มครองและมาตรการอนุรักษ์นอกเขตพื้นที่คุ้มครองถูกนำมาใช้ในการคุ้มครองพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่ในห้วงระยะเวลาเร่งด่วนอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับระยะเวลาซึ่งเต่ามะเฟืองขึ้นมาบนชายหาดนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งเป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ ผู้เขียนจึงเห็นควรให้รัฐโดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งยกระดับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่ซึ่งอยู่ในบริเวณนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดในส่วนบทสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองในประเทศไทยผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแม้ประเทศไทยจะมีความพยายามในการคุ้มครองและอนุรักษ์เต่าทะเลมาอย่างยาวนาน เช่น การนำเครื่องมือแยกเต่าทะเล (Turtle Excluder Devices: TEDs) มาใช้ในการจับกุ้งเพื่อลดปริมาณการติดอวนลากกุ้งของเต่าทะเลในขณะทำการจับกุ้ง ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง การกำหนดให้ติดเครื่องมือแยกเต่าทะเลในเครื่องมืออวนลากกุ้งทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำ พ.ศ.2539 การกำหนดให้ใช้เครื่องมืออวนล้อมจับที่มีช่องตาอวนเล็กกว่าสองจุดห้าเซนติเมตรเพื่อทำการประมงในเวลากลางคืน ตามมาตรา 69 แห่งพระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558 หรือแม้กระทั่งการกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้ในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยและการกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้ในการคุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์ป่าโดยเฉพาะสัตว์ป่าสงวนซึ่งอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 เป็นต้น จะเห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาการลดจำนวนของเต่ามะเฟืองในประเทศไทยได้ ดังนั้น การคุ้มครองพื้นที่วางไข่โดยการมีกลไกและมาตรการทางกฎหมายที่มีความเหมาะสมและยืดหยุ่นเพียงพอในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองซึ่งอยู่ในบริเวณนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ อันเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ที่เต่ามะเฟืองขึ้นวางไข่จึงอาจเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถเพิ่มจำนวนเต่ามะเฟืองได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการคุ้มครองพันธุ์เต่าทะเล โดย คุณธราพงษ์ สุขมาก พบว่า ในส่วนของผลการวิจัยในหน้า 123 -124 ซึ่งได้ระบุให้การบุกรุกทำลายพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เต่าทะเลมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว และแหล่งที่อยู่อาศัยของเต่าทะเลบางแห่งไม่ได้มีการประกาศให้เป็นพื้นที่คุ้มครอง จะเห็นได้ว่าบทสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับบทความเรื่องนี้ นอกจากนี้ในส่วนข้อเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาในหน้า 126 ได้เสนอให้มีการประกาศพื้นที่คุ้มครองเต่าทะเลวางไข่ ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 ซึ่งในปัจจุบันคือ มาตรา 70 แห่งพระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558 และในกรณีที่ปัญหาต่อเต่าทะเลมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นวิทยานิพนธ์ได้เสนอให้เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 นั้น ด้วยความเคารพ ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าว เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะซึ่งใช้ในการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งโดยตรง กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558

ดังนั้น การนำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้ในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองซึ่งอยู่ในบริเวณนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์จึงอาจมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันมากกว่าการใช้พระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 โดยเฉพาะการนำบทบัญญัติในส่วนการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งซึ่งจะนำมาใช้ในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองในระยะเร่งด่วน

ส่วนการแก้ไขปัญหาการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองในระยะยาวนั้น ผู้เขียนเห็นว่าการประกาศให้พื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองเป็นพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกเขตพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่ OECMs จะช่วยให้การคุ้มครองเต่ามะเฟืองซึ่งอยู่บนชายฝั่งเป็นไปอย่างยั่งยืน เนื่องจากการประกาศให้พื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองแม้จะส่งผลดีต่อเต่ามะเฟืองในช่วงแรก แต่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ เพราะประชาชนหลายกลุ่มมีความจำเป็นจะต้องใช้พื้นที่ในบริเวณที่เต่ามะเฟืองใช้วางไข่ ดังนั้น การประกาศให้พื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองเป็นพื้นที่ OECMs จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่สามารถเข้ามาใช้พื้นที่ได้เช่นเดิมราบไต่ที่กิจกรรมดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้งานของเต่ามะเฟือง วิธีการดังกล่าวนอกจากจะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ของประชาชนซึ่งอยู่ในพื้นที่กับรัฐแล้วยังเป็นการดึงดูดประชาชนในพื้นที่ซึ่งแต่เดิมอาจเป็นผู้ทำอันตรายต่อรังและไข่ของเต่ามะเฟืองมาเป็นแนวร่วมในการเฝ้าระวังและร่วมกันดูแลหลุมไข่ของเต่ามะเฟืองต่อไป เนื่องจากหากเต่ามะเฟืองสามารถขึ้นวางไข่บนชายหาดได้ตามปกติ พื้นที่ชายหาดดังกล่าวก็จะไม่ถูกประกาศให้เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายฉบับต่างๆ ซึ่งประชาชนไม่อาจใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวได้ ข้อเสนอแนะของผู้เขียนในเรื่องดังกล่าวสอดคล้องกับบทความ เรื่อง พฤติกรรมการอนุรักษ์เต่ามะเฟืองของประชาชนในตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา โดย คุณจริทร์พร จุนเกียรติ และ คุณคนางค์ คันธมธูรพจน์ ซึ่งได้เสนอความเห็นไว้ในหน้า 152 ว่าภาครัฐจะต้องสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของธุรกิจบริเวณริมชายหาดซึ่งเป็นสถานที่วางไข่ของเต่ามะเฟือง

ทั้งนี้ เนื่องจากการนำแนวคิดการประกาศพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกเขตพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่ OECM มาใช้เป็นแนวคิดที่ใหม่สำหรับประเทศไทย จึงเป็นข้อจำกัดที่สำคัญประการหนึ่งอันอาจจะทำให้การประกาศให้พื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองเป็นพื้นที่ OECMs ไม่อาจบรรลุผล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองในประเทศไทย พบว่า แม้ประเทศไทยจะมีความพยายามในการคุ้มครองและอนุรักษ์เต่าทะเลมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นการนำเครื่องมือแยกเต่าทะเล (Turtle Excluder Devices: TEDs) มาใช้ในการจับกุ้งเพื่อลดปริมาณการติดอวนลากกึ่ง การกำหนดให้ใช้เครื่องมืออวนล้อมจับที่มีช่องตาอวนเล็กกว่าสองจุดห้าเซนติเมตรเพื่อทำการประมง หรือแม้กระทั่งการกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้ในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัย และการกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้ในการคุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์ป่าโดยเฉพาะสัตว์ป่าสงวนซึ่งอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 แต่จะเห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายดังที่กล่าวมาไม่สามารถแก้ไขปัญหาการลดจำนวนของเต่ามะเฟืองในประเทศไทยได้ ดังนั้น การคุ้มครองพื้นที่วางไข่โดยการมีกลไกและมาตรการทางกฎหมายที่มีความเหมาะสมและยืดหยุ่นเพียงพอในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟือง

ซึ่งอยู่ในบริเวณนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์อันเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ที่เต่ามะเฟืองขึ้นวางไข่ จึงอาจเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถเพิ่มจำนวนเต่ามะเฟืองได้

ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมและยืดหยุ่นเพียงพอในการคุ้มครองแหล่งวางไข่ของเต่ามะเฟืองซึ่งอยู่บนชายหาดนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง ผู้เขียนจึงขอเสนอให้รัฐดำเนินการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองในบริเวณชายหาดนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง โดยแบ่งวิธีการดำเนินงานตามลำดับความจำเป็นเร่งด่วนออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ การดำเนินการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองในระยะเร่งด่วน และการดำเนินการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองในระยะยาว โดยมีรายละเอียดดังนี้

การคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองบริเวณนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ในระยะเร่งด่วน

ผู้เขียนขอเสนอให้รัฐโดยอธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งใช้อำนาจตามมาตรา 3 มาตรา 17 และมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 ในการออกคำสั่งกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เรื่อง มาตรการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟือง ซึ่งในการออกคำสั่งดังกล่าวในส่วนของมาตรา 17 ได้ให้อำนาจอธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนและหากปล่อยให้นั้นจะทำให้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเกิดความเสียหายเพิ่มขึ้นในการกำหนดวิธีการและระยะเวลาดำเนินการเท่าที่จำเป็นเพื่อแก้ไขหรือบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ และเพื่อให้การแก้ไขปัญหาการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟือง ในระยะเวลาเร่งด่วนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสอดคล้องกับช่วงเวลาซึ่งเต่ามะเฟืองขึ้นวางไข่ในห้วงเวลาปัจจุบันซึ่งมีจำกัดจึงต้องนำเอามาตรการอนุรักษ์ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในเขตพื้นที่คุ้มครองมากำหนดเป็นมาตรการในคำสั่งกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งฉบับดังกล่าว เช่น มาตรการห้ามไม่ให้บุคคลใดเข้าไปในเขตพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองในช่วงระยะเวลาซึ่งเต่ามะเฟืองใช้วางไข่ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ มาตรการห้ามไม่ให้บุคคลใดเก็บหา นำออกไป หรือกระทำการใดๆที่จะทำให้เต่ามะเฟืองและไข่ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่ได้รับอันตราย เว้นแต่เป็นการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่มอบหมาย มาตรการออกคำสั่งให้บุคคลใดดำเนินการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างรวมถึงสิ่งที่เป็นอันตรายต่อการวางไข่ของเต่ามะเฟือง หรือทำให้พื้นที่ซึ่งเต่ามะเฟืองใช้วางไข่เสื่อมสภาพหรือเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ซึ่งเต่ามะเฟืองใช้วางไข่ให้ต่างไปจากเดิม มาตรการออกคำสั่งห้ามมิให้บุคคลทำการใดๆอย่างหนึ่ง ในเขตพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่อันอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการวางไข่ของเต่ามะเฟือง มาตรการห้ามมิให้บุคคลใดนำเครื่องมือล่าสัตว์หรือจับสัตว์เข้าไปในเขตพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่ มาตรการห้ามจับสัตว์น้ำและทำการประมงในเขตพื้นที่ซึ่งเต่ามะเฟืองใช้วางไข่ มาตรการห้ามดำเนินการใดๆ อันก่อให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่งซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่เต่ามะเฟืองใช้ในการวางไข่ มาตรการการควบคุมการใช้ประโยชน์จากที่ดินและสิ่งปลูกสร้างซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่เต่ามะเฟืองใช้ในการวางไข่ เป็นต้น

ทั้งนี้ การใช้คำสั่งกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่ในระยะเร่งด่วนจะส่งผลดีในแง่ที่หากพบเต่ามะเฟืองวางไข่ในพื้นที่ใดก็สามารถออกคำสั่งคุ้มครองได้อย่างทันเวลา และเมื่อลูกเต่ามะเฟืองฟักออกจากไข่และลงสู่ทะเลได้แล้วก็สามารถยกเลิกคำสั่งได้โดยไม่กระทบกับการใช้ประโยชน์ของคนในพื้นที่เกินสมควร นอกจากนั้นการที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการ

ทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 ได้กำหนดบทลงโทษให้ผู้ฝ่าฝืนมาตรการทางกฎหมายในคำสั่งกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจะต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ บทลงโทษดังกล่าวจะทำให้มาตรการคุ้มครองเต่ามะเฟืองในเขตพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจของอธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในกรณีดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้เฉพาะในกรณีที่พบว่ามิบุคคลใดก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเท่านั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอให้ในกรณีที่ปรากฏว่าเต่ามะเฟืองและรังไข่อาจถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงเข้าชั้นวิกฤติแต่ไม่ปรากฏว่าเกิดจากการกระทำของบุคคลใดซึ่งเป็นกรณีตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 ผู้เขียนจึงขอเสนอให้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในฐานะที่เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีโดยไม่ชักช้าเพื่อขออนุมัติใช้มาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามมาตรา 23 มาใช้คุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟือง และกำหนดให้หน่วยงานของรัฐ กล่าวคือ กรมส่งเสริมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในการเป็นผู้ดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาการวางไข่ของเต่ามะเฟืองในบริเวณนอกเขตพื้นที่คุ้มครองที่เกิดขึ้นต่อไป โดยมาตรการทางกฎหมายตามมาตรา 23 ที่จำเป็นจะต้องนำมาใช้ในการคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟือง เช่น มาตรการห้ามดำเนินกิจกรรมหรือกระทำการใดๆ ที่อาจเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อเต่ามะเฟืองและรังไข่ ตามมาตรา 23 (1) การกำหนดมาตรการในการสงวน และอนุรักษ์เต่ามะเฟืองและไข่ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สภาพพื้นที่นั้นๆ ตามมาตรา 23 (2) การกำหนดมาตรการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือมิให้กระทบกระเทือนต่อระบบนิเวศตามธรรมชาติ ตามมาตรา 23 (3) เป็นต้น

การคุ้มครองพื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ในระยะยาว

แม้ว่าการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 จะสามารถคุ้มครองแหล่งวางไข่ของเต่ามะเฟืองได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือระยะสั้นในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนและหากปล่อยให้นับเข้าจะทำให้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเกิดความเสียหายเพิ่มขึ้นเท่านั้น ในการแก้ไขปัญหาการคุ้มครองแหล่งวางไข่ของเต่ามะเฟืองในระยะยาว ผู้เขียนขอเสนอให้รัฐประกาศกำหนดให้เขตพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง หรือพื้นที่ OECMs เนื่องจากเมื่อกำหนดให้พื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่อนุรักษ์เป็นพื้นที่ OECMs แล้วจะส่งผลให้ประเทศไทยมีพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพมากเพิ่มมากยิ่งขึ้น ประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นชาวประมง ผู้ประกอบการ หรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวก็สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองได้ ตราบใดที่กิจกรรมดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้วางไข่ของเต่ามะเฟืองอันถือเป็นการลดแรงกดดันจากประชาชนในพื้นที่ซึ่งใช้ประโยชน์จากพื้นที่คุ้มครองโดยตรง นอกจากนั้นการกำหนดให้พื้นที่วางไข่ของเต่ามะเฟืองเป็นพื้นที่ OECMs จะส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการรวมถึงการดูแลพื้นที่เต่ามะเฟืองวางไข่ได้ โดยเฉพาะการทำหน้าที่ของประชาชนในการแจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อน้ำทะเลขึ้นสูงและอาจท่วมรังไข่ของเต่ามะเฟืองซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายได้ การให้ประชาชนซึ่งอยู่ในพื้นที่อยู่แล้วทำหน้าที่ดังกล่าว

จึงถือเป็นการอุดช่องว่างการขาดเจ้าหน้าที่ในการดูแลแหล่งวางไข่ของเต่ามะเฟืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาจากรองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ บุญเรือง ศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ วงศ์บัณฑิต และดร.นวรรตน์ ไกรพานนท์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา คำแนะนำ แก่ผู้เขียนมาโดยตลอดจนทำให้บทความเรื่องนี้สามารถสำเร็จสมบูรณ์ได้ตามวัตถุประสงค์ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์ทั้ง 3 ท่านมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2561). ข้อมูลทั่วไปของเต่ามะเฟือง. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2567 จาก คลังความรู้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม:
https://km.dmcr.go.th/c_258
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2561). ภัยอันตรายต่อเต่ามะเฟือง. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2568 จาก คลังความรู้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม:
https://km.dmcr.go.th/c_258/d_19104
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2561). สถานภาพและแนวโน้มประชากร. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2568 จาก คลังความรู้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม:
https://km.dmcr.go.th/c_258/d_19103
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2563). สถานการณ์เต่ามะเฟือง 2563 - 2564. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2568 จาก คลังความรู้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม:
https://km.dmcr.go.th/c_1/s_447/d_19405
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2565). เต่ามะเฟืองปี 2565 - 2566. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2568 จาก คลังความรู้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม:
https://km.dmcr.go.th/c_258/d_19643
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2568). เต่ามะเฟืองปี 2567 - 2568. เข้าถึงได้จาก คลังความรู้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม:
https://km.dmcr.go.th/c_258/d_19801
- จรินทร์พร จุนเกียรติ และ คณางค์ คันธมธูพจน์. (2563). พฤติกรรมการอนุรักษ์เต่ามะเฟืองของประชาชนใน ตำบลท้ายเหมือง อำเภอย้ายเหมือง จังหวัดพังงา. วารสารสหศาสตร์, 20(2), 152-164.
- ธราพงษ์ สุขมาก. (2552). มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการคุ้มครองพันธุ์เต่าทะเล. ใน วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- นายจอห์น ดับเบิลยู.เค.พาร์ และคณะ. (2566). รายงานการประชุมระดับชาติว่าด้วยมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ภูมิศาสตร์นอกเขตพื้นที่คุ้มครอง (OECMs) ในประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โอยูซีเอ็น ประจำภูมิภาคเอเชีย.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2568). รายงานการศึกษาการทบทวนและวิเคราะห์ กรณีศึกษาและบทเรียนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวคิด OECMs. ใน รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- พระราชกำหนดการประมง. (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 108 ก หน้า 20 (13 พฤศจิกายน 2558).
- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71 ก หน้า 105 (29 พฤษภาคม 2562).
- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71 ก หน้า บัญชีสัตว์ป่าสงวน (29 พฤษภาคม 2562).
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 21 ก หน้า 49 (26 มีนาคม 2558).
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 21 ก หน้า 56-58 (26 มีนาคม 2558).
- พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71 ก หน้า 146 (29 พฤษภาคม 2562).
- สุรศักดิ์ บุญเรือง. (2565). กฎหมายกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ เล่ม 2 การอนุรักษ์เชิงพื้นที่และการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- iGreen. (2025). เต่ามะเฟืองสัตว์สงวนเสี่ยงสูญพันธุ์วางไข่ครั้งแรกในปี 2568. เรียกใช้เมื่อ 6 เมษายน 2569 จาก <https://www.igreenstory.co/animal-3/>
- IUCN. (2023). Leatherback Turtle. Retrieved April 21, 2025, from Biodiversity Assessment & Knowledge Team: Red List Unit: <https://www.iucnredlist.org/species/6494/43526147>